

อุปลักษณะและนามนัยในการใช้คำเรียกสี เพื่อแสดงความรู้สึกในภาษาไทย

ยิ่งยศ กันจินะ*

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษาอุปลักษณะและนามนัยในการใช้คำเรียกสีเพื่อแสดงความรู้สึกในภาษาไทยโดยศึกษาจากคำเรียกสี 5 คำ ได้แก่ แดง เขียว ดำ ขาว และชมพู เพื่อตอบคำถามว่าคำเรียกสีทั้ง 5 คำนี้แสดงอุปลักษณะและนามนัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของคนไทยอย่างไร ผลการศึกษาพบว่าคำเรียกสีทั้ง 5 คำมีลักษณะการปรากฏและหน้าที่ในการแสดงความรู้สึกทั้งเหมือนและต่างกัน โดยพบว่าคำเรียกสีจะปรากฏร่วมกับคำเรียกอวัยวะร่างกาย ในการแสดงความรู้สึกซึ่งเป็นอวัยวะที่อยู่ในส่วนของศีรษะเป็นส่วนมาก อย่างไรก็ตามพบว่าอวัยวะที่อยู่นอกเหนือศีรษะก็สามารถใช้ร่วมกับคำเรียกสีเพื่อแสดงความรู้สึกได้เช่นเดียวกัน ด้านความถี่ของการปรากฏนั้นพบว่าสีแดงถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกมากที่สุด ตามด้วยสีเขียว สีดำ สีขาว และสีชมพู การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าคำเรียกสี ม่วง สามารถใช้เพื่อแสดงความรู้สึกได้เช่นกัน ด้านหน้าที่ของอุปลักษณะและนามนัยของการใช้คำเรียกสีเพื่อแสดงความรู้สึกในภาษาไทยคือ ช่วยให้เจ้าของภาษาสามารถเชื่อมโยงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเข้ากับสีที่ตนรับรู้ ช่วยให้มีโนภาพที่เกิดขึ้นทั้งในใจของผู้ส่งสารและผู้รับสารชัดเจนขึ้น และยังช่วยเน้นย้ำความรู้สึกด้วยการใช้คำเรียกสีร่วมกับคำเรียกสีอื่นและคำขยาย

คำสำคัญ: อุปลักษณะ; นามนัย; คำเรียกสี; ความรู้สึก; ภาษาไทย

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ติดต่อได้ที่: yingyot.kac@mahidol.ac.th

Colors as Conceptual Metaphors and Metonymies of Feelings in Thai

Yingyot Kanchina *

Abstract

This article aims to study how native Thai speakers use color terms as conceptual metaphors and metonymies of feelings. The target color terms are red, green, black, white, and pink. Results show that native Thai speakers use color terms together with body part terms to express feelings. Most of body parts are part of the head, but the body parts which are not part of the head are able to be used to express feelings as well. From the present study, 'red' is the most frequently used and the most varied in expressing feelings, followed by 'green', 'black', 'white', and 'pink', respectively. Moreover, it is found that 'violet' is also used to express the feelings. Regarding the functions of the colors as conceptual metaphors and metonymies of feelings in Thai, their functions are (1) to convey feelings, (2) to construct the conceptual domain for speaker and hearer, and (3) to intensify the feelings.

* Lecturer, Department of Thai, Faculty of Liberal Arts, Mahidol University,
e-mail: yingyot.kac@mahidol.ac.th

Keywords: Conceptual metaphors and metonymies; Color terms; Feelings;
Thai language

1. บทนำ

มนุษย์ได้กำหนดระบบการสื่อสารขึ้นเป็นสิ่งที่เรียกว่า “ภาษา” ซึ่งเป็นสิ่งที่สัตว์อื่นไม่มี (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544) มนุษย์ไม่ได้แสดงความคิดความรู้สึกผ่านภาษาพูดหรือภาษาเขียนเท่านั้นแต่ยังใช้ภาษาท่าทางประกอบการแสดงความคิดความรู้สึกด้วย เมื่อมนุษย์ต้องการสื่อสารสิ่งที่เป็นามธรรมจับต้องได้ยาก มนุษย์ก็จะเลือกนำเอาสิ่งที่เป็นรูปธรรมใกล้ๆ ตัวมาใช้เปรียบเทียบเพื่อให้สื่อความคิดได้ดียิ่งขึ้น ลักษณะการเปรียบเช่นนี้เรียกว่า อุปลักษณณ์โน้ตศน์¹ (Conceptual metaphor) ซึ่งเป็นสิ่งที่พบเห็นได้โดยทั่วไปในชีวิตประจำวัน ไม่จำเป็นต้องปรากฏเฉพาะในวรรณคดีหรือบทกวีเท่านั้น (Lakoff and Johnson, 1980; Kövecses, 2000; ชัชวดี ศรีลัมพ์, 2548)

การนำเอาคำเรียกสีมาช่วยแสดงอารมณ์ความรู้สึกเป็นลักษณะหนึ่งของการใช้อุปลักษณณ์โน้ตศน์ในชีวิตประจำวัน ศุภชัย ตະวิชัย (2549) เสนอคำว่าอุปลักษณณ์สีซึ่งหมายถึงรูปภาษาที่จัดอยู่ในวงความหมายของ สี ซึ่งเป็นการนำคำหรือถ้อยคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับหรือสัมพันธ์กับสีมาใช้ในเชิงเปรียบเทียบกับอารมณ์ Saralamba (2014) ศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำเรียกสีในการแสดงอารมณ์ระหว่างภาษาอังกฤษและภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่าในภาษาอังกฤษ สีแดงแสดงถึงความโกรธ สีน้ำเงินและสีน้ำตาลแสดงถึงความเศร้า สีเขียวแสดงถึงความอิจฉา สีชมพูแสดงความสุข และสีขาวแสดงความกลัว ส่วนในภาษาไทยนั้น พบว่าสีแดงแสดงถึงความโกรธและความเศร้า สีชมพูแสดงความรักและความสุข สีเขียวแสดงถึงความโกรธ สีดำแสดงถึงความเศร้า และสีขาวแสดงความกลัว ผลการศึกษาของ Saralamba ก่อให้เกิดคำถามแก่ผู้วิจัยว่าคำเรียกสีทั้ง 5 คำ ได้แก่ แดง ชมพู เขียว ดำ และขาวนั้นจะสามารถใช้แสดงความรู้สึกประเภทอื่นนอกเหนือจากที่ Saralamba พบได้อีกหรือไม่และมีลักษณะการปรากฏอย่างไร ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาอุปลักษณณ์¹ และนามนัย²

¹ คำว่าอุปลักษณณ์โน้ตศน์และอุปลักษณณ์ที่ปรากฏในบทความนี้หมายความว่าหมายถึงสิ่งเดียวกันนั้นก็คือ Conceptual metaphor

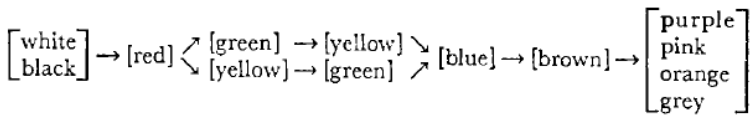
² คำว่านามนัยที่ปรากฏในบทความนี้หมายความว่า Conceptual metonymy

ผ่านการใช้คำเรียกสีเพื่อแสดงความรู้สึกในภาษาไทยเพื่อตอบข้อสงสัยดังกล่าวและเพิ่มความเข้าใจการใช้อุปลักษณ์และนามนัยในการแสดงความรู้สึกของคนไทยให้มากยิ่งขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาษาไทยจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ 2 (Thai National Corpus II) ของภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้วิธีการสืบค้นด้วยคำเรียกสีทั้ง 5 คำ ได้แก่ คำว่า *แดง ขมพู เขียว ดำ และ ขาว* ในหน้าเว็บไซต์สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ.2558 โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตข้อมูลในการศึกษาไว้ดังนี้ ประการแรกผู้วิจัยจะสืบค้นข้อมูลภาษาไทยจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติประเภทเรื่องแต่ง (Fiction) โดยไม่ได้กำหนดจำนวนประเภทและยุคสมัยของเรื่อง ส่วนเหตุผลที่เลือกศึกษาคลังข้อมูลภาษาประเภทนี้เนื่องจากเห็นว่าน่าจะมีการใช้อุปลักษณ์และนามนัยผ่านคำเรียกสีเพื่อแสดงความรู้สึกเป็นจำนวนมากพอที่จะใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ครั้งนี้ โดยผู้วิจัยมีหลักในการคัดเลือกประโยคเพื่อนำมาวิเคราะห์ ดังนี้ ผู้วิจัยจะคัดเลือกประโยคจำนวน 200 ประโยคแรกที่ปรากฏในผลการสืบค้นด้วยคำเรียกสีแต่ละคำ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงรวบรวมข้อมูลที่ใช้ศึกษามาได้ทั้งหมด 1,000 ประโยคจากคำสืบค้นทั้ง 5 คำ จากนั้นผู้วิจัยได้จัดเรียงข้อมูลประโยคที่ได้มาด้วยการเน้นคำที่ต้องการศึกษาให้ปรากฏเป็นแกนกลางของประโยคเพื่อให้สะดวกในการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป ส่วนตัวอย่างข้อมูลที่นำมาประกอบการอธิบายนั้นจะยกมาให้เห็นทั้งบริบทและจะกำกับด้วยรหัสที่แสดงแหล่งที่มาของข้อมูล (Document Code) เพื่อประโยชน์ในการค้นคืนข้อมูล ยกตัวอย่างเช่น “*แกใช้มัยที่เอาผัวฉันไป!*” *เสียงตะคอกเต็มไปด้วยพลังอำนาจ นัยน์ตาแดงก่ำไปด้วยแรงอาฆาต (PRNV086)* ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นบริบทแวดล้อมของการปรากฏของคำเรียกสี *แดง* ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์อุปลักษณ์และนามนัยได้ ส่วนรหัส *PRNV086* ที่อยู่ในเครื่องหมายวงเล็บที่ต่อท้ายข้อมูลนั้นเป็นรหัสที่แสดงแหล่งที่มาของข้อมูล (Document Code) ในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ 2 (Thai National Corpus II) ดังกล่าว

2. ความหมายของคำเรียกสีและความรู้สึก

คำเรียกสีมีความสำคัญต่อมนุษย์ในการพรรณนาสีอันของสิ่งต่าง ๆ Berlin และ Kay (1969) เสนอไว้ว่ามนุษย์ในแต่ละวัฒนธรรมมีคำเรียกสีพื้นฐาน (Basic Color Terms) ร่วมกันอยู่แต่สีพื้นฐานของมนุษย์นั้นมีการกำเนิดและระดับความเป็นพื้นฐานไม่เท่ากัน ดังแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1. สีพื้นฐานของมนุษย์

(Berlin and Kay, 1969, p. 4)

แผนภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเกิดสีพื้นฐานของมนุษย์จะเกิดขึ้นตามลำดับโดยเริ่มจากสีขาวและสีดำก่อน จากนั้นจะเป็นสีแดง และตามด้วยสีเขียว และสีเหลืองหรือสีเหลืองอาจเกิดขึ้นก่อนแล้วตามด้วยสีเขียว ลำดับต่อมาจึงจะเป็นสีน้ำเงินตามด้วยสีน้ำตาล และลำดับการเกิดขึ้นสุดท้ายอาจจะเป็นสีม่วง สีชมพู สีส้ม หรือสีเทา

ราชบัณฑิตยสถาน (2556, น. 1237) นิยามความหมายของคำว่า สี ไว้ว่า “น. ลักษณะของแสงสว่าง ปรากฏแก่ตาให้เห็นเป็นขาว ดำ แดง เขียว เป็นต้น; สิ่งที่ทำให้ตาเห็นเป็น ขาว ดำ แดง เขียว เป็นต้น เช่น สีทาบาน สีย้อมผ้า สีวาดภาพ” ดังนั้น สีในการศึกษานี้จึงหมายความว่าสีที่แสดงออกมาผ่านอวัยวะในร่างกาย เช่น หน้า ตา หู ผิว ทำให้ตาเห็นเป็น แดง เขียว ม่วง เป็นต้น โดยสังกตกลานี้มีสาเหตุเกิดจากความรูสึกบางประการที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล

ส่วนความหมายของคำว่า ความรู้สึก ราชบัณฑิตยสถาน (2556, น. 1408) ไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรงแต่กล่าวถึงไว้ในคำว่า อารมณ์ ดังนี้ “น. สิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตโดยผ่านทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เช่น รูปเป็นอารมณ์ของตา เสียงเป็นอารมณ์ของหู, เครื่องยึดถือเป็นจริงเป็นจัง เช่น เรื่องนื้อยาเอามาเป็นอารมณ์เลย; ความรู้สึกทาง

ใจที่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งเร้า เช่น อารมณ์รัก อารมณ์โกรธ อารมณ์ดี อารมณ์ร้าย; อหังการ, ประทินนิสัย, เช่น อารมณ์ขัน อารมณ์เยือกเย็น อารมณ์ร้อน; ความรู้สึก เช่น อารมณ์ค้าง ใส่อารมณ์, ความรู้สึกซึ่งมักใช้ไปในทางกามารมณ์ เช่น อารมณ์เปลี่ยน เกิดอารมณ์. ว. มีอหังการ, มีประทินนิสัย, เช่น เขาเป็นคนอารมณ์เยือกเย็น เขาเป็นคนอารมณ์ร้อน (ป. อารมณ์).

ด้านวรรณกรรม พันธุเมธา (2555, น. 51) ให้ความหมายของคำว่าอารมณ์ไว้ว่า “สภาพที่จิตรับรู้สิ่งเร้าว่าพอใจหรือไม่พอใจ เช่น อารมณ์ดี, อารมณ์เสีย, อารมณ์รุนแรง, อารมณ์ฉุนเฉียว, อารมณ์ร้อน, อารมณ์แปรปรวน” ส่วนความรู้สึกนั้นมีความหมายว่า “สภาพจิตที่รับรู้สิ่งเร้า เช่น ความหิว, ความเสียใจ” กล่าวได้ว่าความหมายของอารมณ์และความรู้สึกนั้นใกล้เคียงและมีส่วนที่ซ้อนทับกันอยู่ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่า ความรู้สึก ในความหมายที่ครอบคลุมไปถึงอารมณ์ด้วย กล่าวคือ ผู้วิจัยจะรวมเอาอารมณ์ ความรู้สึก หรือปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นกับร่างกายและแสดงออกมาด้วยคำที่แสดงความรู้สึก เช่น รัก โกรธ เศร้า กลัว สุข รวมไปถึงความรู้สึกสบายหรือไม่สบายไว้ในคำว่า ความรู้สึก นอกจากนี้การตีความว่าสีในตัวอย่างภาษาที่ยกมาแสดงอารมณ์ใด ผู้วิจัยจะตีความจากบริบทของข้อมูลประกอบกับเกณฑ์การจัดจำแนกอารมณ์พื้นฐานของ Shaver et al (2001 อ้างใน Saralamba, 2014, p. 93) ที่ได้เสนอไว้เป็น 6 ประเภทหลัก ได้แก่ *love, joy, surprise, anger, sadness* และ *fear* ซึ่งในแต่ละประเภทหลักก็จะประกอบด้วยคำแสดงอารมณ์ประเภทรองและประเภทย่อยอีก (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Shaver et al, 2001, อ้างใน Saralamba, 2014, p. 94) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ครั้งนี้

3. แนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์และนามนัยที่สัมพันธ์กับคำเรียกสีและความรู้สึก

Lakoff และ Johnson (1980) เป็นผู้ริเริ่มการศึกษาอุปลักษณ์โน้ตทัศน์ในเชิงปริชาณและได้ตีพิมพ์หนังสือที่ชื่อว่า *Metaphor We Live By* จึงทำให้แนวคิด

อุปลักษณณ์โน้ตศัพท์เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและก่อให้เกิดการศึกษาทางด้านนี้อย่างกว้างขวาง พวกเขาได้เสนอแนวคิดดังกล่าวเพื่อให้ผู้ใช้ภาษาตระหนักว่าอุปลักษณณ์มิได้เป็นเพียงกลวิธีการสร้างภาพพจน์ซึ่งใช้ในวรรณคดีเท่านั้นแต่เป็นสิ่งที่ธรรมดาที่อยู่ในระบบความคิด เราจึงได้ว่ามีอุปลักษณณ์โน้ตศัพท์อยู่จริงด้วยหลักฐานจากรูปภาษาโดยจะเห็นได้จากการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งซึ่งปรากฏโดยทั่วไปในชีวิตประจำวัน จนกลายเป็นมโนทัศน์ที่บรรจุไว้ในระบบความคิด เช่น ARGUMENT IS WAR เป็นอุปลักษณณ์โน้ตศัพท์ที่เกิดจากการเปรียบเทียบมโนทัศน์ ARGUMENT เป็นมโนทัศน์ของ WAR ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (1) They attacked the enemies in the war.
- (2) He attacked many weak points in my argument.
- (3) I have never won an argument with him.
- (4) His country has never won a war.

จะเห็นได้ว่าคำที่ใช้กับ WAR ได้ก็ใช้กับ ARGUMENT ได้เช่นกัน อุปลักษณณ์โน้ตศัพท์อื่นๆ ที่เป็นที่รู้จักสามารถยกตัวอย่างได้เช่น TIME IS MONEY, LOVE IS JOURNEY เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553, น. 90)

อุปลักษณณ์โน้ตศัพท์จะเน้นไปที่การอธิบายความหมายของรูปภาษาที่สัมพันธ์กับระบบความคิดและกระบวนการใช้เหตุผลของมนุษย์ จะไม่ได้มองเพียงแค่ว่ารูปภาษากับความหมายที่ปรากฏแต่จะมองลึกลงไปถึงระดับมโนทัศน์หรือความคิดของผู้ใช้ภาษาโดยจะมุ่งศึกษาความคิดเชิงเปรียบเทียบหรืออุปลักษณณ์ที่อยู่ในระบบความคิดของมนุษย์ โดยพิจารณาจากรูปภาษาแสดงอุปลักษณณ์ (Metaphorical expressions) เพราะ อุปลักษณณ์ในระดับความคิดเป็นต้นกำเนิดของรูปภาษาเปรียบเทียบที่มนุษย์ใช้สื่อสารกัน (ชนพล เอกพจน์และวิรัช วงศ์ภินันท์วิวัฒนา, 2014, น. 2331)

Kovecses (2002, อ้างในชัชวดี ศรลัมพ์, 2548, น. 12) อธิบายถึงกระบวนการทางความหมายที่สำคัญของอุปลักษณณ์ นั่นก็คือ กระบวนการถ่ายโยงความหมาย (mapping) ระหว่างสองวงความหมาย (conceptual domain) และทั้งสองวงความหมายนั้นต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งเป็นวงความหมายเดิมก่อนที่จะมีการใช้ความหมาย

เปรียบเทียบ ถ่ายโยงไปยังวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งจะเป็นความหมายใหม่ที่ผู้ใช้ภาษาต้องการเปรียบเทียบถึง คำที่อยู่ในวงความหมายต้นทางจะเป็นอุปลักษณ์ซึ่งแสดงมโนทัศน์ในวงความหมายปลายทาง เช่น มโนทัศน์ของความรัก LOVE IS A JOURNEY วงความหมายต้นทางคือการเดินทาง ส่วนวงความหมายปลายทางคือความรัก กระบวนการถ่ายโยงความหมายของมโนทัศน์ดังกล่าวอธิบายได้ว่า วงความหมายต้นทางเป็นกลุ่มความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง อาจจะเป็นตัวผู้เดินทาง เป็นพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง เป็นระยะทาง ฯลฯ ซึ่งคำที่จัดอยู่ในวงความหมายของการเดินทางนี้จะถูกนำไปใช้เพื่อเปรียบเทียบกับความรัก ความรักเป็นความคิดที่ผู้ใช้ภาษาต้องการสื่อ จึงจัดเป็นวงความหมายปลายทาง คำหรือข้อความที่อยู่ในวงความหมายต้นทางจะทำหน้าที่เป็นอุปลักษณ์มโนทัศน์

ด้านแนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับสีและอารมณ์นั้น Saralamba (2014, p. 102) ได้กล่าวไว้ว่าเป็นมโนทัศน์ EMOTION IS A FLUID IN A CONTAINER ซึ่งแสดงแผนผังการเชื่อมโยงความหมายได้ดังนี้

<u>ความหมายต้นทาง</u>		<u>ความหมายปลายทาง</u>
(Source domain)		(Target domain)
Container		
Fluid	⇒	Emotion
Color		

แผนภาพที่ 2. การเชื่อมโยงความหมายของมโนทัศน์

EMOTION IS A FLUID IN A CONTAINER (Saralamba, 2014, p. 102)

การเชื่อมโยงความหมายดังกล่าวอธิบายได้ว่าอารมณ์เปรียบเสมือนของเหลวหรือสีที่บรรจุอยู่ในภาชนะ สามารถเปลี่ยนแปลงระดับได้ดังเช่นตัวอย่างของอารมณ์โกรธ ดังต่อไปนี้

EMOTION IS A FLUID IN A CONTAINER

Human Body is a Container for emotion

Anger is a Fluid in the Container

Increase the level of pressure stands for Anger

Becoming angry is becoming Red

Anger is Red

คำนามนัย (metonymy) นั้น Ungerer และ Schmid (2006) ได้เสนอไว้ว่าเป็นระบบมโนทัศน์และมีกระบวนการเชื่อมโยงความหมายเช่นเดียวกับอุปลักษณ์ (metaphor) แต่จะแตกต่างกันตรงที่คำนามนัยเป็นการเชื่อมโยงความหมายในแวดวงความหมายเดียวกัน ส่วนอุปลักษณ์เป็นการเชื่อมโยงความหมายต่างแวดวงความหมายกัน ประเภทของการเชื่อมโยงความหมายเชิงคำนามนัยที่เราจะพบได้ในชีวิตประจำวัน ยกตัวอย่างได้ เช่น การเชื่อมโยงความหมายแบบส่วนย่อย-ส่วนใหญ่ (part-whole) ส่วนใหญ่-ส่วนย่อย (whole-part) สถานที่แทนคน (place for person) วัสดุแทนสิ่งของ (material for object) ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

(5) All hands on deck.

(6) The university needs more clever heads.

(7) The White House has launched a tax-cutting campaign.

ในตัวอย่างที่ (5) และ (6) คำว่า *hands* และ *heads* ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายถูกใช้แทนตัวคน ส่วนตัวอย่างที่ (7) นั้นคำว่า *White House* ซึ่งเป็นสถานที่ถูกใช้แทนตัวคน นั่นก็คือ ประธานาธิบดี อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงความหมายของคำนามนัยที่ผู้วิจัยจะนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือการเชื่อมโยงความหมายแบบสาเหตุสู่ผลลัพธ์ (cause for effect) เนื่องจากการใช้คำเรียกสีในการแสดงความรู้สึกนั้นเกิดจากกระบวนการเชื่อมโยงความหมายแบบผลลัพธ์ทางกายภาพ (physical effect) ซึ่งเป็นวงความหมายต้นทาง (source) ไปสู่อารมณ์ (emotion) ซึ่งเป็นวงความหมายปลายทาง (target) ตามที่ Ungerer และ Schmid (2006, p. 134) ได้เสนอไว้ดังที่ผู้วิจัยจะขอยกบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มาแสดงให้เห็นดังต่อไปนี้

Physical effect (source)	Emotion (target)	Example
Redness in face and neck area	ANGER, JOY	She was flushed with anger.
Blood leaves face	FEAR	She turned pale/white as a sheet.

แผนภาพที่ 3. ตัวอย่างการเชื่อมโยงความหมายเชิงนามนัย

(ดัดแปลงจาก Ungerer and Schmid, 2006, p. 134)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าสีแดงที่เกิดขึ้นกับใบหน้าและลำคอนั้นเป็นปฏิกิริยาทางกายซึ่งเปรียบเป็นวงความหมายต้นทาง (source) โดยเราสามารถมองเห็นใบหน้าและลำคอเป็นสีแดงจริง ส่วนวงความหมายปลายทาง (target) นั้นเป็นอารมณ์ เช่น โกรธและสนุกสนาน เป็นต้น ส่วนสีซีดหรือสีขาวนั้นเกิดจากการที่เลือดไปสูบน้ำในบริเวณนั้นน้อยจึงทำให้เรามองเห็นใบหน้าเป็นสีซีดหรือสีขาวจริงและถูกนำไปเปรียบกับอารมณ์ เช่น กลัว เป็นต้น การเปรียบเทียบในลักษณะนี้ไม่ได้เปรียบเทียบข้ามวงความหมายแต่เป็นการเปรียบเทียบสีที่ตามองเห็นจริงเข้ากับอารมณ์ความรู้สึก จึงจัดให้เป็นนามนัยมากกว่าที่จะเป็นอุปลักษณ์

4. ผลการศึกษา

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้นว่าในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้บริบทจากตัวข้อมูลประกอบกับการตัดสินใจของผู้วิจัยและยึดเกณฑ์การจัดจำแนกอารมณ์พื้นฐานและอารมณ์ประเภทรองและประเภทย่อยของ Shaver et al (2001 อ้างใน Saralamba, 2014, p. 93) เป็นกรอบการวิเคราะห์โดยการศึกษาค้นคว้านี้จะใช้คำว่า ความรู้สึก ที่ครอบคลุมความหมายของคำว่า อารมณ์ ด้วย ผลการศึกษาอาจมีทั้งส่วนที่เหมือนและต่างจากกรอบการวิเคราะห์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ศึกษาในครั้งนี้และการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ผลการศึกษาพบการปรากฏของอุปลักษณ์ในการใช้คำเรียกสีเพื่อแสดงความรู้สึกในภาษาไทยแสดงเป็นจำนวนครั้งและร้อยละเรียงลำดับการปรากฏจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1

จำนวนการปรากฏของคำเรียกสีเพื่อแสดงความรู้สึกในภาษาไทย

สี	ประโยค (ครั้ง)	ร้อยละ
แดง	68	34
เขียว	22	11
ดำ	8	4
ขาว	8	4
ชมพู	1	0.5

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าสีแดงถูกใช้แสดงความรู้สึกมากที่สุดโดยปรากฏ 68 ประโยคจากจำนวนประโยคที่ประกอบด้วยคำเรียกสีแดงทั้งหมด 200 ประโยค คำนวณได้เป็นร้อยละ 34 สีเขียวปรากฏมากเป็นลำดับที่สอง โดยพบประโยคที่ใช้คำเรียกสีเขียวในการแสดงความรู้สึกจำนวน 22 ประโยคจากจำนวนประโยคที่ประกอบด้วยคำเรียกสีเขียวทั้งหมด 200 ประโยค คำนวณได้เป็นร้อยละ 11 ลำดับที่สามพบคำเรียกสีสองคำปรากฏในจำนวนเท่ากันคือ สีดำและสีขาว กล่าวคือ พบประโยคที่ใช้คำเรียกสีดำและสีขาวในการแสดงความรู้สึกจำนวนเท่ากันคือ 8 ประโยคจากจำนวนประโยคที่ประกอบด้วยคำเรียกสีดำและสีขาวทั้งหมด 200 ประโยค คำนวณได้เป็นร้อยละ 4 ส่วนคำเรียกสีที่ปรากฏน้อยที่สุดคือสีชมพู โดยพบประโยคที่ใช้คำเรียกสีชมพูในการแสดงความรู้สึกเพียง 1 ประโยคจากจำนวนประโยคที่ประกอบด้วยคำเรียกสีชมพูทั้งหมด 200 ประโยค คำนวณได้เป็นร้อยละ 0.5 สำหรับรายละเอียดของการใช้คำเรียกสีในการแสดงความรู้สึกในภาษาไทยมีดังต่อไปนี้

4.1 สีแดง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าสีแดงถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกมากที่สุดในบรรดาสีทั้งหมด นอกจากนี้สีแดงยังถูกใช้แสดงความรู้สึกได้หลากหลายประเภทมากที่สุด กล่าวคือ ใช้แสดงความรู้สึกโกรธ เกรี้ยว รัก และสุข นอกจากนี้ยังสามารถใช้แสดงความรู้สึกสองความรู้สึกร่วมกันได้ คือ ความรู้สึกรักกับโกรธ ความรู้สึกรักกับเศร้า

และความรู้สึกโกรธกับกลัว ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าการที่คำเรียกสีแดงถูกใช้ในการแสดงความรู้สึกในปริมาณมากที่สุด และถูกใช้แสดงความรู้สึกได้หลากหลายประเภทมากที่สุด ก็น่าจะเนื่องมาจากสีแดงที่ปรากฏบนอวัยวะร่างกายเป็นผลมาจากการสลับสีของกระแสเลือดและเป็นสีที่ปรากฏเด่นชัดที่สุด รายละเอียดของการใช้คำเรียกสีแดงเพื่อแสดงความรู้สึกมีดังต่อไปนี้

ก. ความโกรธ

สีแดงถูกใช้ในการแสดงความโกรธโดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย ได้แก่ หน้า ใบหน้า สีหน้า หน้าตา นัยน์ตา ยกตัวอย่างเช่น

- (8) แม่ใจตอบหน้าตาเฉย คราวนั้นนะ ทองสิบสองบาท สินสอดตั้งหมั้นหรือไงแหละ แต่งงานกันใหญ่โต เพราะฝ่ายเจ้าสาวนะ เป็นลูกสาวกำนัน แม่หน้าแดงก่ำ แก้วถอนใจใหญ่ มันเปรียบกันไม่ได้หรอกนะ แก้วเป็นเพียงข้าคุณนายแล้วก็ไม่มีอะไรเป็นสมบัติติดตัว แก้วเองก็รู้ว่าลูกพี่ทรัพย์สองคนนั้นได้มรดกของแม่เขาที่ตายายยกให้เป็นสวนทุเรียนคนละ軒 ฝ่ายผู้หญิงเขารวยมีมรดกติดตัว ทางฝ่ายเจ้าบ่าวก็ต้องให้สินสอดทองหมั้นมากพอ สมกัน (PRNV013)
- (9) “แกใช้มัยที่เอาผัวฉันไป!” เสียงตะคอกเต็มไปด้วยพลังอำนาจ นัยน์ตาแดงก่ำไปด้วยแรงอาฆาต (PRNV086)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสีแดงปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่างหน้าและนัยน์ตา เพื่อแสดงให้เห็นภาพความรู้สึกโกรธที่ส่งผ่าน หน้า หรืออวัยวะที่อยู่บนหน้าอย่าง นัยน์ตา เนื่องจากหน้าเป็นอวัยวะส่วนที่แสดงอารมณ์ได้ชัดเจนที่สุด และมนุษย์ก็ใช้หน้าแสดงอารมณ์อยู่ตลอดเวลา (David and Hwang, 2011) นอกจากนี้ยังมีการใช้คำขยาย ก่ำ ต่อท้ายคำเรียกสีแดงหรือใช้คำขยาย จัด ต่อท้ายคำกริยา โกรธ เพื่อแสดงให้เห็นว่าความโกรธนั้นอยู่ในระดับสูง

ข. ความเศร้า

สีแดงถูกใช้ในการแสดงความรู้สึกเศร้า ประเภท “ความรู้สึกเสียใจ” และ “ความรู้สึกไม่สบาย” โดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย ได้แก่ *ตา ดวงตา ขอบตา ปลายจุมก หน้า* ยกตัวอย่างเช่น

- (10) หม่อมถูกขังอยู่หลายวัน คิดดู ตูบท้ายคุ่ม มีหลังเดียว
เปลี่ยวแสนเปลี่ยว นากล้วยตายชัก เป็นกู กูก็คงบ้า ยาม
เลยเล่าว่า เห็นหม่อมนั่งร้องไห้ทุกวัน ตาบวมแดง บมีไผ
ดูแลแม้ผู้เดียว (PRNV031)
- (11) วันนั้นฉันเป็นไข้ ตื่นเช้ามาก็หน้าแดงเถือก วัดไข้ป่าเข้าไป
สามสิบเก้าองศา ปวดหัวจัง หนังตาหนักไปหมด
(PRNV060)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสีแดงปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่างตาและหน้า เพื่อแสดงให้เห็นภาพความรู้สึกเศร้าเสียใจหรือความรู้สึกไม่สบายที่แสดงออกมาผ่านทาง *ตา* และ *หน้า* นอกจากนี้ยังมี การใช้คำขยาย *เถือก* ต่อท้ายคำเรียกสีแดงเพื่อแสดงให้เห็นว่าระดับของความรู้สึกนั้นมีมากกว่าปกติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดให้ความรู้สึกเสียใจและไม่สบายดังที่ปรากฏในตัวอย่างที่ (10) และ (11) เป็นประเภทย่อยของความรู้สึกเศร้า

ค. ความรัก

สีแดงถูกใช้ในการแสดงความรัก ประเภท *ความเขินอาย* โดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย ได้แก่ *แก้ม ผิวแก้ม หน้า ใบหน้า สีหน้า ดวงหน้า หู ใบหู* ยกตัวอย่างเช่น

- (12) เอ็ดมันจ้องมองคาร์รีนาผู้งดงามอย่างรอคอยคำตอบด้วยใจ
ลุ่มระทึก หล่อนหลุบตาลงต่ำมองไปยังพื้นดินสีเข้ม ลูบไล้
มือบอบบางไปตามลำแขนเรียวของตนไปมาราวกับกำลัง
ครุ่นคิดอะไรบางอย่าง และแล้วหล่อนก็หลับตาลง ถอน
หายใจออกมายาวๆ ก่อนจะลืมตาขึ้นพร้อมกับรอยยิ้มละไม

บนใบหน้า หล่อนยกมือข้างหนึ่งกุมแก้มสีแดงจัดและร้อน
ฉ่ำของเขาไว้ (PRNV092)

- (13) ป้าครับ น้ำแดงสองแก้วครับ แพร่งค์สั่งและยื่นเบงค์ยี่สิบ
ให้ป้าคนขาย จ้า แหม นึกจะหวานก็เล่นเอาสาว ๆ ตั้งตัวไม่
ทันเลยนะ ป้าคนขายยื่นน้ำให้ อุดแซวเล่นไม่ได้ แหมมรับ
น้ำมา เขินอายจนหน้าแดงไปถึงใบหู (PRNV036)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสีแดงปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่าง
แก้ม หน้า และหู เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกเขินอาย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ามีการ
ใช้คำขยายและการเปรียบเทียบเพื่อเพิ่มระดับของความรู้สึกโดยปรากฏในความรู้สึก
ประเภทความรักมากกว่าความรู้สึกประเภทอื่นๆ ทั้งนี้อาจปรากฏเป็นคำขยายเดี่ยว เช่น
คำว่า เรือ ระเรือ แปรดี สุก และ ฉ่ำ โดยคำว่า เรือ และ ระเรือ นั้นแสดงให้เห็นว่า
ความเขินอายมีระดับที่เพิ่มขึ้นแต่ยังไม่มากนัก ส่วนคำว่า แปรดี สุก และ ฉ่ำ นั้น
แสดงให้เห็นว่าความเขินอายมีระดับมากและแสดงมีนัยทางความหมายที่ต่างกัน
กล่าวคือ คำว่า แปรดี แสดงว่าความเขินอายมีมากเปรียบได้กับระดับของเน็ตสีแดงที่
เข้มมาก ส่วน คำว่า สุก นั้นแสดงให้เห็นว่าความเขินอายมีมากเหมือนกับผักหรือผลไม้
ที่สุกเต็มที่ส่วนคำว่า ฉ่ำ นั้นแสดงให้เห็นว่าความเขินอายมีมากและสื่อถึงอรรถนัย
ด้วยกล่าวคือมีความร้อนเกิดขึ้นที่ใบหน้าร่วมด้วย ส่วน คำขยายผสม เช่น คำว่า จัด
ปรากฏร่วมกับคำว่า ร้อนฉ่ำ เพื่อเพิ่มระดับความเขินอายว่ามีมากและสื่อถึงอรรถนัยว่ามีความ
ร้อนเกิดขึ้นร่วมด้วย คำว่า ระเรือ ปรากฏร่วมกับคำว่า เกือก เพื่อเพิ่มระดับความเขิน
อายว่าเพิ่มขึ้นจากระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงกว่า และคำว่า ระเรือ จัด และ ก่ำ ปรากฏ
ร่วมกันเพื่อแสดงระดับความเขินอายที่เพิ่มขึ้นแบบไล่ระดับจากน้อยไปหามาก นอกจากนี้
ผู้วิจัยยังพบการเปรียบเทียบเพื่อแสดงระดับความรู้สึกโดยใช้การเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต
ได้แก่ พืช อวัยวะและระบบร่างกายของสัตว์ เช่น ลูกมะเขือเทศ ลูกตำลึง ลูกตำลึงสุก
เชอร์รี่ ลูกเชอร์รี่ และตุตติงตัวเมียตอนมีเมนส์ ส่วนสิ่งไม่มีชีวิตที่ใช้เปรียบเทียบ คือ
น้ำร้อนลวก

ง. ความสุข

สีแดงถูกใช้ในการแสดงความสุข โดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ หน้า
ยกตัวอย่างเช่น

- (14) แล้วถ้ามีน้องอีกจะให้ชื่ออะไรละ ขุนช้างหรือขุนเช่า แล้วถ้า
มีพี่น้องผู้หญิงจะชื่ออะไรละเนี่ย เลขาสูญเสียเราจนหน้าแดง
ไม่มีหรอกค่ะป้า นายขุนมีกันอยู่สองคนพี่น้องเท่านั้นเอง
(PRNV087)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสีแดงปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่าง
หน้า เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกสุขหรือสนุกสนานจากเหตุการณ์ที่ตนประสบ

นอกจากสีแดงจะถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกประเภทความโกรธ ความเศร้า
ความรักและความสุขแล้วสีแดงยังถูกใช้แสดงความรู้สึกสองความรู้สึกร่วมกัน ได้แก่
ความรักกับความโกรธ ความรักกับความเศร้า และความโกรธกับความกลัว ดังนี้

จ. ความรักและความโกรธ

สีแดงถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกรักประเภทความเขินอายกับความโกรธที่
เกิดขึ้นพร้อมกัน โดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ พวงแก้ม หน้า ผิวน้ำ
ยกตัวอย่างเช่น

- (15) มุกเค้นเสียงบอก พวงแก้มเธอคงแดงจัด เพราะความอาย
และความโกรธ (PRNV002)
- (16) ชายน์ค้อนจนตาคว่ำ เพราะนายคนเดียว เอาน่า ลมตรงนี้
ก็เย็นดีออก พอเธอยกมือขึ้นแบบนี้ดูเช็กซีชะมัด ไม่พูด
เปล่า สายตายังจ้องสัดส่วนโค้งเว้าได้ชุดนักเรียนบางเบาที่
พลิ้วแนบเนื้อตามแรงลมด้วย เด็กสาวหน้าแดงระเรื่ออีก
ครั้ง และถลึงตามองอีกฝ่ายอย่างดุเดือด หยาดกายที่สุด
คนอย่างนายยังเรียกว่าเป็นผู้ชายอีกหรือเปล่า (PRNV109)

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าสีแดงถูกใช้แสดงความรู้สึกเขินอายที่เกิดขึ้นพร้อมกับความโกรธกริ้วหรือความไม่พอใจที่เห็นได้อย่างชัดเจนในตัวอย่างที่ (15) ที่ผู้เขียนระบุว่า การที่พวงแก้มของตัวละครกลายเป็นสีแดงจัดนั้นเป็นไปเพราะความอายและความโกรธ ส่วนตัวอย่างที่ (16) นั้นก็สามารถอนุมานได้ว่าการที่ตัวละครหญิงถูกจذبจ้องมาที่เรือนร่างของตนนั้นทำให้ตัวละครรู้สึกอายและโกรธด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เรารู้ได้จากบริบทที่ตัวละครหน้าแดงและแสดงกิริยาถลึงตาใส่อีกฝ่ายหนึ่งอย่างดุเดือดพร้อมกับกล่าวคำหานีกฝ่ายด้วย

ฉ. ความรักและความเศร้า

สีแดงถูกใช้ในการแสดงความรักประเภทย่อยความเขินอายกับความเศร้าประเภทความรู้สึกไม่สบายที่เกิดขึ้นพร้อมกัน โดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ ใบหน้า ยกตัวอย่างเช่น

- (17) ความรีบร้อนทำให้หญิงสาวเบรคไม่อยู่ ชนแหล่หัวใหญ่ที่ขวางทางเธอเต็มรักจนแทบลงไปนอนกองอวดสายตาแขกต่างชาติหลายคู่ตรงลานหน้าโรงแรมใหญ่ ใบหน้าหญิงสาว แดงช้ำทั้งอายทั้งจุก เอ่ยปากขอโทษขอโพยจนล้นแทบพินกัน ก่อนจะจำพรตออกจากบริเวณนั้น

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสีแดงปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่าง ใบหน้า เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกอายที่เกิดจากการเสียการทรงตัวของตนและความรู้สึกไม่สบายทางกายซึ่งเกิดจากอาการจุกอันเกิดร่วมกันในสถานการณ์ดังกล่าว

ช. ความโกรธและความกลัว

สีแดงถูกใช้ในการแสดงความรู้สึกโกรธกับความกลัวประเภทความรู้สึกตกใจที่เกิดขึ้นในคราวเดียวกัน โดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ ผิวแก้ม ตัวอย่างเช่น

- (18) ยอมทำงานทั้งในบ้านนอกบ้านจริงรีเปล่าละ เผื่อฉันจะเปลี่ยนใจ จริง แน่นะ อือ งานในบ้านนะ รวมงานในห้องนอนฉันด้วยนะ รัมบี้ สะ ลินอุทานลั่น ตาโต ทั้งโกรธทั้งตกใจจนผิวแก้มแดงเรื่อ ฉันไม่ฉันไม่ (PRNV081)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสีแดงปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่างผิวแก้ม เพื่อแสดงให้เห็นถึงความโกรธและความตกใจที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันโดยสามารถตีความจากบริบทแวดล้อมข้อมูลที่เราเห็นว่าตัวละครทั้งโกรธทั้งตกใจซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจัดให้ความรู้สึกตกใจอยู่ในประเภทย่อยของความรู้สึกโกรธ

นอกจากสีแดงจะถูกใช้แสดงความรู้สึกหลากหลายประเภทดังกล่าวไปแล้วข้างต้น ยังพบว่าสีแดงถูกใช้แสดงความรู้สึกร่วมกับคำเรียกสีม่วงได้ด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.1.1 สีแดงและสีม่วง

ก. ความโกรธ

จากการศึกษาพบว่า มีการใช้สีแดงร่วมกับสีม่วงเพื่อแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกดังกล่าวเกิดขึ้นในระดับสูง โดยสีแดงและสีม่วงปรากฏร่วมกันเพื่อแสดงความรู้สึกโกรธและปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ หน้าตา ยกตัวอย่างเช่น

- (19) รินมองผ่านประตูกระจกห้องนั่งเล่นแล้วก็เห็นพ่อแม่ของเธอ คุณวี และแม่ของมาริสามองกลับมา ใบหน้าของพวกเขาดูบึ้งตึงบอกบุญไม่รับ พอพวกเขามาถึงกลางสนาม แม่ของมาริสาก็เปิดประตูกระจกออก จากนั้นจึงเดินตรงมาหาพวกเขาหายไปไหนกันมา แล้วนี่เกิดอะไรขึ้นกับหนูนะ แอมมิเลีย หนูบาเห็นแผลที่แขนของแอมมิเลีย จึงปราดเข้าไปจับแขนหล่อนยกขึ้นดูใกล้ๆ ขณะเดียวกันแม่ของรินก็เดินตามมา ลูกหายไปไหนมาทั้งคืนกับอีกหนึ่งวันเต็มๆ นะ ฮ้า! แม่ของรินถามขึ้นบ้าง หน้าตาเปลี่ยนเป็นสีแดงอมม่วง รินก้มหน้ามองพื้นอย่างพูดอะไรไม่ออก (PRNV095)

จากตัวอย่าง ผู้วิจัยเห็นว่าคำเรียกสีแดงและสีม่วงปรากฏร่วมกันได้และปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่าง *หน้าตา* เพื่อเน้นย้ำให้เห็นถึงความรู้สึกโกรธที่อยู่ในระดับสูงและเข้มข้น เป็นการสร้างมโนภาพให้เกิดขึ้นในใจผู้รับสารด้วยการเชื่อมโยงสีเข้ากับความรู้สึก กล่าวคือ ยิ่งใช้สีที่มีความเข้มและเพิ่มจำนวนสีมากเท่าใดก็ยิ่งแสดงความรู้สึกที่อยู่ในระดับสูงหรือเข้มข้นมากเท่านั้น

จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่าสีแดงถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกเป็นจำนวนมากที่สุดและใช้แสดงความรู้สึกได้หลากหลายประเภทเนื่องจากสีแดงได้แสดงออกผ่านทางใบหน้าและอวัยวะต่าง ๆ บนใบหน้าและเราสามารถรับรู้ได้อย่างชัดเจนจากการมองเห็น การปรากฏของสีแดงดังกล่าวสอดคล้องกับกระบวนการเชื่อมโยงความหมายเชิงนามนัย ประเภทการเชื่อมโยงความหมายแบบสาเหตุสู่ผลลัพธ์ (cause for effect) เนื่องจากการใช้คำเรียกสีแดงในการแสดงความรู้สึกนั้นเกิดจากกระบวนการเชื่อมโยงความหมายแบบผลลัพธ์ทางกายภาพ (physical effect) ซึ่งเป็นวงความหมายต้นทาง (source) ไปสู่ความรู้สึก (feelings) ซึ่งเป็นวงความหมายปลายทาง (target) ดังนั้นการใช้สีแดงในการแสดงความรู้สึกในการศึกษาคำครั้งนี้จึงจัดเป็นนามนัยมากกว่าที่จะเป็นอุปลักษณ์เนื่องจากเราสามารถมองเห็นสีแดงที่ปรากฏบนใบหน้าและอวัยวะบนใบหน้าได้จริง เช่น *ตาแดง* *หูแดง* *จมูกแดง* แต่อย่างไรก็ตามก็พบว่าสีแดงซึ่งจัดเป็นนามนัยนั้นสามารถปรากฏร่วมกับสีม่วงซึ่งจัดเป็นอุปลักษณ์เพื่อแสดงความรู้สึกได้เช่นกัน ผู้วิจัยจึงเห็นด้วยกับ Ruiz de Mendoza Ibañez (2000, p. 115 อ้างใน Ungerer and Schmid, 2006) ที่กล่าวไว้ว่าในการวิเคราะห์อุปลักษณ์และนามนัยนั้นควรมองในเชิงความสัมพันธ์หรือความต่อเนื่องกันแทนที่จะมองแบบแยกขาดจากกัน

4.2 สีเขียว

สีเขียวถูกใช้เป็นอุปลักษณ์ในการแสดงความรู้สึกโกรธและเศร้า ดังต่อไปนี้

ก. ความโกรธ

สีเขียวถูกใช้เป็นอุปลักษณ์ในการแสดงความรู้สึกโกรธหรือไม่พอใจโดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย ได้แก่ *ตา ดวงตา สายตา ผิวกาย* *หน้า* ยกตัวอย่างเช่น

(20) ยังไม่ทันที่เธอจะพูดจบ จู่ๆ รีม่อนก็ดึงร่างเธอจากแฮมเข้ามากอด สร้างความตื่นตะลึงให้คนอื่นๆ โดยเฉพาะแฮมที่ทั้งอึ้ง ทั้งฉุนในเวลาเดียวกัน เขาจ้องริม่อนตาเขม็ง คิ้วขมวดมุ่นหน้าซีดๆ ของแฮมเริ่มเป็นสีเขียวด้วยความโกรธ “ระริม่อน!” (PRNV095)

(21) คนไหนเล่าแก คนสวยๆ นั้นหรือ ข้าว่าคนน้อง ว่างเข้าก็คุยกัน แก่แกก็ไม่ห้ามว่าอะไร เด็กคนนั้นก็น่ารักดี แต่ดูเป็นบ้า ใครอย่าไปมองพี่สาวแกนานๆ เขียวนะ แม่น้องสาวจะทำตาเขียวเข้าใส่ (PRNV012)

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าคำเรียกสีเขียวปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่างหน้า ตา เพื่อแสดงให้เห็นความรู้สึกโกรธหรือไม่พอใจ นอกจากนี้อาจมีการใช้คำขยาย ขุ่น นำหน้าและต่อท้ายคำเรียกสีเขียวได้ เช่น สายตาขุ่นเขียว และ ดวงตาเขียวขุ่น หรืออาจใช้คำว่า ปัด ต่อท้ายคำเรียกสีเขียวได้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น

(22) “เมื่อน้ำมันต์ดับทแบบนี้ ภาณิกก็ไม่เห็นประโยชน์อะไรจะพูดถึงเพื่อนหนุ่มอีก หล่อนขับรถเจียบๆ ไปอืดใจ แล้วถามอย่างอดรทนไม่ได้ขึ้นมาอีก ชัวร์แล้วหรือ พี่จ๊อบ ชัวร์ หญิงสาวตอบเสียงหนักแน่น แล้วแฟนเขาละ คนถูกถามเหลียวขวับมามองตาเขียวปัด ภาณิละล้าละลักทั้งๆ มือยังจับพวงมาลัยแน่น” (PRNV047)

ผู้วิจัยเห็นว่าคำขยายเหล่านี้ทำหน้าที่เพิ่มระดับของความรู้สึกโกรธหรือไม่พอใจให้มากขึ้นกว่าปกติ

ข. ความเศร้า

สีเขียวถูกใช้เป็นอุปลักษณ์ในการแสดงความรู้สึกเศร้าประเภทความรู้สึกเจ็บปวดและ/หรือทรมานโดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ หน้า และ เนื้อ ยกตัวอย่างเช่น

(23) ชายแก่ต้องกลืนหัวเราะจนหน้าเขียว

(24) กายสั่นยันเสียงแข็งทำให้ฉันหมั่นส่ายอยากจะมีบะชะให้
เขียว บิบบให้เนื้อเขียวนะไม่ใช่อย่างอื่น

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสีเขียวปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่างหน้า และ เนื้อ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกเจ็บปวดและ/หรือทรมานที่ส่งผ่าน หน้า ซึ่งเป็นอวัยวะสำคัญในการแสดงความรู้สึก อย่างไรก็ตามประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ไม่ใช่เพียงแต่หน้าหรืออวัยวะที่อยู่บนใบหน้าเท่านั้นที่ใช้สื่อสารอารมณ์ได้ ผู้วิจัยพบว่า อวัยวะส่วนอื่นของร่างกายก็สามารถใช้แสดงอารมณ์ได้แม้จะไม่ใช่อวัยวะที่เป็นส่วนที่โดดเด่นและเห็นได้ชัดเจนที่สุดอย่างใบหน้าก็ตาม เช่น เนื้อ ตามส่วนของร่างกายก็สามารถใช้แสดงความรู้สึกเจ็บปวดและ/หรือทรมานได้ดังตัวอย่างข้างต้นที่ใช้คำว่า เนื้อเขียว เพื่อสื่อให้เห็นถึงความรู้สึกเจ็บปวดทรมานของผู้ถูกระทำจนเนื้อกลายเป็นสีเขียว

เหตุที่ผู้วิจัยจัดให้สีเขียวเป็นอุปลักษณะนั้นก็สืบไปตามกระบวนการเปรียบเทียบของอุปลักษณะนั้นก็คือการเปรียบเทียบต่างแฉวงความหมายกันกล่าวคือเราไม่ได้มองเห็นสีเขียวเกิดขึ้นจริงบนใบหน้า อวัยวะบนใบหน้า หรือร่างกายอย่างที่เรามองเห็นสีแดงแต่เราใช้สีเขียวในการเปรียบเทียบเพื่อแสดงความรู้สึกที่เราต้องการสื่อสาร ดังนั้นสีเขียวจึงถูกจัดให้เป็นอุปลักษณะซึ่งมีความหมายปลายทางคือการแสดงความรู้สึกต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็พบการใช้สีเขียวร่วมกับสีอื่น ๆ ได้แก่ สีแดงและสีม่วง เพื่อแสดงความรู้สึกได้เช่นกัน ดังนี้

4.2.1 สีเขียวและสีแดง

ก. ความเศร้า

จากการวิเคราะห์อุปลักษณะของการใช้สีเขียวในการแสดงความรู้สึกนั้นพบลักษณะเพิ่มเติมว่ามีการใช้สีเขียวร่วมกับสีแดงเพื่อแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในระดับสูงโดยพบการใช้สีเขียวและสีแดงร่วมกันเพื่อแสดงความรู้สึกเศร้าโดยผู้วิจัยกำหนดให้ความรู้สึกเจ็บปวดและ/หรือทรมานเป็นประเภทย่อยของความรู้สึกเศร้าด้วย คำเรียกสีดังกล่าวปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ หน้า ยกตัวอย่างเช่น

- (25) เสียงร้องของแฟรงค์ไญ่บลงและนอนหายใจพะงาบๆ ตอนฉันดึงผ้าห่มออก ฉันให้จุ่มมาปิตจากด้วยคำพูดที่ไพเราะ เสนาะหูว่า โอ้เลวเอ๊ย อย่ามีไว้ทำชั่วอีกเลย ตามด้วยฝ่าเท้ากระต๊อบเข้าที่กล่องดวงใจของมัน แฟรงค์ห่อปากแต่ร้องไม่ออกเพราะอาการจุกขึ้นอก ดึงมือไปกุมหัวใจน้อยของมันไว้และทำตัวขดตัวอเหมือนกึ่งถูกน้ำร้อนลวก แล้วพวกฉันก็ได้เห็นคนหน้าเขียวหน้าแดงของจริงว่ามันเป็นยังไง สมน้ำหน้า (PRNV088)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสีเขียวและสีแดงปรากฏร่วมกันและปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่าง หน้า เพื่อเน้นย้ำให้เห็นว่าระดับของความรู้สึกเจ็บปวดทรมานนั้นมีความรุนแรงอย่างมากเปรียบได้กับมโนภาพที่มีสีเขียวและสีแดงปรากฏร่วมกันเพื่อแสดงความรู้สึกอันความเข้มข้นและรุนแรงนั้น

4.2.2 สีเขียวและสีม่วง

ก. ความโกรธ

จากการศึกษาพบการใช้คำเรียกสีเขียวร่วมกับสีม่วงเพื่อแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับสูงโดยพบการใช้สีเขียวและสีม่วงร่วมกันเพื่อแสดงความรู้สึกโกรธ โดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ *ใบหน้า* ยกตัวอย่างเช่น

- (26) ฉันกำลังจะหันหลังเดินไปอยู่แล้วตอนที่แอมมีเลียพูดเสียงดังขึ้นมา ทำไม เธอเกลียดฉันก็อย่ามาพาลใส่พ่อฉันสิ พ่อฉันไปทำอะไรให้เธอล่ะ อย่ามาทำแบบนี้กับพ่อฉันนะ!" ฉันหันกลับมาเผชิญหน้ากับแอมมีเลีย ตอนที่ใบหน้าของหล่อนเป็นสีเขียวอมม่วงแล้ว แก้มที่ตายยังมีน้ำตาคลออีก (PRNV096)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสีเขียวและสีม่วงปรากฏร่วมกันอีกทั้งปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่างใบหน้า เพื่อเน้นย้ำและสร้างมโนภาพให้เกิดขึ้นในใจผู้รับ

สาร แสดงให้เห็นถึงระดับของความรู้สึกโกรธที่มีความเข้มข้นเปรียบได้กับสีทั้งสองสีที่ปรากฏผสมผสานกัน

4.3 สีดำ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าสีดำจะถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกได้เมื่อปรากฏร่วมกับสีแดงเท่านั้น การที่สีดำถูกใช้เป็นอุปลักษณ์เพื่อแสดงความรู้สึกร่วมกับสีแดง ซึ่งจัดเป็นนามนัยนั้นก็เพื่อเน้นย้ำว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับสูง คำเรียกสีดำและสีแดงปรากฏร่วมกันเพื่อแสดงความรู้สึกโกรธและความรู้สึกเศร้า ดังต่อไปนี้

ก. ความโกรธ

สีดำและสีแดงปรากฏร่วมกันเพื่อแสดงความรู้สึกโกรธหรือไม่พอใจโดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ หน้า ยกตัวอย่างเช่น

(27) หญิงสาวพูดจบก็ทำท่าจะเดินหันหลังกลับ ตัดใจออกไปจากห้องทำงานโดยละทิ้งงานที่จะต้องทำไว้ก่อน เพื่อที่จะไปสงบสติอารมณ์ชั่วคราว หากแต่ชายหนุ่มอีกคนที่บัดนี้กลายเป็นคนโมโหหน้าดำหน้าแดงแทนกลับวิ่งปรดมาขวางเธอไว้ (PRNV104)

(28) ยัยจิบหยิบสร้อยเพชรซึ่งหนักเกือบเจ็ดกระรัตมาทาบที่คอของเธอแทน ไม่เอา นี่ถ้าแก่ให้ฉันใส่ เวลาฉันออกไปนี่ แกไม่ต้องให้ปีพาทย์ ข้องวง ระนาด มาตีเบิกโรงรียะ แหมก็เส้นนี้ละ สร้อยที่นางเอกลิเกใส่ยังอายเลยนี่ ว่าแล้วทั้งสามคนก็เถียงกันหน้าดำหน้าแดงเพราะเป็นตายยังงี้เธอก็จะไม่ยอมใส่เครื่องเพชรชุดนี้เด็ดขาด (PRNV090)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสีดำและสีแดงปรากฏร่วมกันและปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่าง หน้า เพื่อเน้นย้ำให้เห็นว่าความรู้สึกโกรธนั้นอยู่ในระดับสูง

และยังเป็นการสร้างมโนภาพให้เกิดขึ้นในใจผู้รับสารด้วยวิธีการเชื่อมโยงความรู้สึก
โกรธเข้ากับสีดำและสีแดงที่เกิดขึ้นร่วมกัน

ข. ความเศร้า

คำเรียกสีดำและสีแดงยังถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกเศร้าประเภทความรู้สึก
เจ็บปวด และ/หรือทรมานโดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ หน้า ยกตัวอย่างเช่น

- (29) ก่อนจะได้เดินไปเปลี่ยนชุดกริธา เสียงบาดแก้วหูของ
เพื่อนรักฉันก็ดังลั่นมาแต่ไกล “แกอย่าเพ็งมองฉันด้วยสายตา
แบบนั้นสิ” แล้วยัยแทนก็วิ่งมาเกาะรั้วก่อนจะหลบหน้าดำ
หน้าแดง “มีไรอะ” “ฉันอยากอยู่ชมรมนี้ด้วย อยากอยู่ๆ”
(PRNV064)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสีดำและสีแดงปรากฏร่วมกันและปรากฏ
ร่วมกับอวัยวะร่างกายอย่าง หน้า เพื่อเน้นย้ำถึงความรู้สึกเหนื่อยซึ่งผู้วิจัยได้จัดให้
เป็นประเภทเดียวกับความรู้สึกเจ็บปวดและ/หรือทรมาน ทั้งนี้การใช้คำเรียกสีทั้งสองคำ
ร่วมกันจะช่วยสร้างมโนภาพให้เกิดขึ้นในใจผู้รับสาร ให้ผู้รับสารได้รับรู้ถึงความเข้มข้น
ของความรู้สึกนั้นได้เป็นอย่างดี

4.4 สีขาว

ผู้วิจัยพบว่าสีขาวซึ่งถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกนั้นน่าจะจัดให้เป็นนามนัย
มากกว่าที่จะเป็นอุปลักษณ์ตามการจัดประเภทของ Ungerer และ Schmid (2006: 134)
เนื่องจากเราสามารถมองเห็นอวัยวะร่างกายอย่างเช่น หน้า ใบหน้า หรือแก้ม เป็นสีขาว
ได้เช่นนั้นจริง การที่อวัยวะร่างกายดังกล่าวเปลี่ยนเป็นสีขาวก็เนื่องมาจากความรู้สึก
บางประการ เช่น ความกลัว ที่เป็นสาเหตุให้กระแสดมมาสูบฉิบบริเวณนั้นน้อยลง
ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าสีขาวถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกเศร้าและกลัว ดังต่อไปนี้

ก. ความเศร้า

สีขาวถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกเศร้าประเภทความรู้สึกไม่สบายโดยปรากฏร่วมกับ
อวัยวะร่างกาย ได้แก่ หน้า ใบหน้า แก้ม ยกตัวอย่างเช่น

- (30) ร่างบอบบางที่เพ่งก้าวลงจากเรือทรุดฮวบลงจนแทบจะกองไปกับพื้น หากไม่ได้มือใหญ่แข็งแรงของคนที่ยืนมองอยู่มา ยืนรับไว้เสียก่อน ซาร่า คุณซาร่า เป็นอะไรหรือเปล่า เกตตรา ร้องถามอย่างตกใจ หน้าสวຍขาวซีดไร้สีเลือด ร่างบางที่พึ่งร่างเขาอยู่อ่อนระทวยหมดเรี่ยวแรง (PRNV028)
- (31) เขาเห็นชายหนุ่มร่างสูงแต่งชุดสจ๊วตสายการบินยืนคุยอยู่กับผู้หญิงหน้าขาวผมยวถักเปียสองข้าง บนใบหน้าขาวซีดของเธอมีหน้ากากอนามัยสีขาวปิดอยู่เห็นเพียงคิ้วโก่งและนัยน์ตาโตที่เลิกคิ้วชำเลื่องมองมาทางเขาบ่อยครั้งด้วยความฉงนใจเท่านั้น (PRNV034)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสีขาวปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ หน้า และ ใบหน้า เพื่อแสดงความรู้สึกไม่สบาย โดยปรากฏร่วมกับคำขยาย ซีด เสมอ เพื่อแสดงให้เห็นระดับของความไม่สบายดังกล่าว ราชบัณฑิตยสถาน (2556, น. 401) นิยามคำว่า ซีด ไว้ว่า “ว. ไม่สดใสเพราะสีจางไป เช่น รูปนี้ซีด, ไม่มีเลือดฝาด เช่น มือซีด ปากซีด, ขาวอย่างไม่มีเลือดฝาด เรียกว่าขาวซีด.” ดังนั้นเมื่อปรากฏการใช้คำเรียกสีขาวร่วมกับคำว่า ซีด จึงเป็นการเน้นย้ำถึงระดับความไม่สบายที่สูงขึ้นและผู้วิจัยยังเห็นว่าเมื่อมีการใช้คำเรียกสีขาวเพื่อแสดงความรู้สึกเมื่อใดก็ตามที่จะต้องมีการขยายประกอบด้วยเสมอเพื่อให้กระบวนการเชื่อมโยงความหมายสมบูรณ์และชัดเจน

ข. ความกลัว

สีขาวถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกกลัวหรือตกใจโดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย ได้แก่ หน้า ใบหน้า ดวงหน้า แก้ม มือ ยกตัวอย่างเช่น

- (32) นักศึกษาสาวค่อยๆ ทรงกายลุกขึ้น มีเพื่อนพყงหิ้วปีกซ้ายขวา หน้าซีดขาวเหมือนจะร้องไห้ยุ่ยรอมร่อ แทบซ้อคตาย (PRNV047)

- (33) เสียงนาฬิกาปลุกตอนเช้าทำให้ฉันสะดุ้งตื่นขึ้นจากความฝันอันน่าขนพองสยองเกล้า ฉันผลุนผลันลุกขึ้นนั่งพลางหายใจหอบเสียงดัง รู้สึกถึงความร้อนที่แผ่ซ่านทั่วใบหน้าจนเกิดเม็ดเหงื่อเกาะพราวเต็มหน้าผาก ก่อนจะรวมตัวกันกลายเป็นหยดน้ำไหลลงอาบแก้มซึ่งซีตขาว ฉันพยายามสุดลมหายใจเข้าปอดลึกๆ ลดอาการหอบ (PRNV044)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า คำเรียกสีขาวปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ หน้า และ แก้ม เพื่อแสดงความรู้สึกกลัวหรือตกใจ โดยจะเห็นว่าเมื่อมนุษย์มีความรู้สึกกลัวหรือตกใจนั้น ร่างกายจะเปลี่ยนสีไปโดยที่เราสามารถรับรู้ได้ว่าเลือดฝาดที่ขึ้นผิวหนังจางลง เราจึงนำลักษณะของสีขาวมาเปรียบกับการรับรู้ความรู้สึกลักษณะนี้นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้คำขยาย ซีต หน้าคำเรียกสีเพื่อบ่งชี้ให้เห็นถึงระดับความรู้สึกกลัวหรือตกใจที่อยู่ในระดับสูงจนแทบจะไม่มีเลือดฝาดปรากฏให้เห็นที่ชั้นผิวหนัง

4.5 สีชมพู

จากข้อมูลที่ศึกษาผู้วิจัยพบว่า สีชมพูถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกโดยจะปรากฏตามหลังคำเรียกสีแดง เหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเนื่องมาจากการที่สีชมพูเป็นผลมาจากการจางลงของสีแดงซึ่งก็คือกระแสเลือดที่สูบฉีดอยู่บนอวัยวะใดอวัยวะหนึ่งบนร่างกาย เราจึงมองเห็นอวัยวะดังกล่าวเป็นสีชมพู ดังนั้นสีชมพูในที่นี้จึงถูกจัดให้เป็นนามนัยมากกว่าที่จะเป็นอุปลักษณ์เนื่องจากเราสามารถมองเห็นสีชมพูที่ปรากฏกับอวัยวะร่างกายได้จริง คำเรียกสีชมพูที่พบในการศึกษาคั้งนี้ถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกสุขโดยปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย คือ หน้า ยกตัวอย่างเช่น

- (34) ณชาน้ำบนเก้าอี้ไม้ริมสวน บรรจงแกะห่อกระดาษสีน้ำตาลด้วยมือสั่นระริกของความตื่นเต้น สร๊ทได้เห็นรอยยิ้มอย่างมีความสุขที่สุดของญาติผู้น้องก็ตอนนี้เอง ดวงตาของหล่อนเป็นประกายระยิบระยับด้วยความตื่นเต้นปีติ และหน้าแดงชานเป็นสีชมพู (PRNV040)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำเรียกสัทพยางค์รวมกับอวัยวะร่างกายอย่างหน้า เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกสุข อย่างไรก็ตามสัทพยางค์ไม่ได้ปรากฏเพียงลำพัง แต่ปรากฏตามหลังคำเรียกสีแดงซึ่งมีคำขยาย ชาน ปรากฏร่วมด้วย ทั้งนี้ราชบัณฑิตยสถาน (2556, น. 399) ได้ให้ความหมายของ ชาน ไว้ว่า “ก. แล่นกระจายไปทั่วตัวเหมือนอย่างพิษชาน เสียชาน.” ดังนั้นการใช้คำขยาย ชาน ในที่นี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าสีแดงนั้นได้ “แล่นกระจายไปทั่วหน้า” จนเจือจางกลายเป็นสัทพยางค์ซึ่งเรามองเห็นได้จากอวัยวะร่างกายอย่าง หน้า ในที่นี้คำเรียกสัทพยางค์จึงจัดเป็นนามนัยที่สื่อถึงความรู้สึกสุข

5. อภิปรายผล

การศึกษาลักษณะและนามนัยของการใช้คำเรียกสีเพื่อแสดงความรู้สึกในภาษาไทยโดยศึกษาจากคำเรียกสีทั้ง 5 คำ ได้แก่ แดง เขียว ดำ ขาว และชมพู ในครั้งนี้มุ่งที่จะตอบคำถามว่าคำเรียกสีทั้ง 5 คำดังกล่าวมีลักษณะการปรากฏในลักษณะใดและใช้แสดงความรู้สึกใดได้บ้างเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าใจความคิดความรู้สึกของคนไทยที่สะท้อนผ่านการใช้ภาษา ผลการศึกษาพบคำเรียกสีที่สัมพันธ์กับความรู้สึกดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2

คำเรียกสีที่สัมพันธ์กับความรู้สึกในภาษาไทย

สี	แดง		เขียว				ขาว	ชมพู
ความรู้สึก		แดง +ม่วง		เขียว +แดง	เขียว +ม่วง	ดำ +แดง		
ความโกรธ	✓	✓	✓		✓	✓		
ความเศร้า	✓		✓	✓		✓	✓	
ความกลัว							✓	
ความรัก	✓							
ความสุข	✓							✓

สี	แดง		เขียว				ขาว	ชมพู
		แดง +ม่วง		เขียว +แดง	เขียว +ม่วง	ดำ +แดง		
ความรู้สึก +ความโกรธ	✓							
ความรัก +ความเศร้า	✓							
ความโกรธ +ความกลัว	✓							

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านอกจากคำเรียกสีทั้ง 5 คำที่ได้กำหนดไว้ใน การศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แดง เขียว ดำ ขาว และชมพู ผู้วิจัยยังพบว่าคำเรียกสี ม่วง ก็ สามารถปรากฏเป็นคำเรียกสีที่ใช้แสดงความรู้สึกได้ เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษา ครั้งนี้กับผลการศึกษาของ Saralamba (2014) ณรงค์กรธร รอดทรัพย์ (2558) และศุภชัย ต๊ะวิชัย (2549) ก็จะพบว่ามีทั้งประเด็นที่เหมือนและแตกต่างกัน กล่าวคือ Saralamba พบว่าสีแดงแสดงถึงความโกรธและความเศร้า ส่วนศุภชัยพบว่าสีแดงและสีแดงอมม่วง แสดงถึงความโกรธ ส่วนในการศึกษาครั้งนี้พบว่าสีแดงถูกใช้แสดงความรู้สึกได้ หลากหลายประเภทมากกว่านั้น กล่าวคือ สีแดงถูกใช้เพื่อแสดงความรู้สึกโกรธ เศร้า รัก สุข และยังสามารถใช้แสดงความรู้สึกสองประเภทที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันอย่าง ความรู้สึกรักกับโกรธ ความรู้สึกรักกับเศร้า และความรู้สึกโกรธกับกลัว ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยยังพบว่าสีแดงถูกนำมาใช้ร่วมกับสีม่วงเพื่อแสดงความรู้สึกโกรธซึ่งสอดคล้อง กับผลการศึกษาของศุภชัย ส่วนสีเขียวนั้น Saralamba และ ศุภชัย พบว่าใช้แสดงถึง ความโกรธ ส่วนในการศึกษาครั้งนี้พบว่านอกจากสีเขียวจะถูกใช้เป็นอุปลักษณะเพื่อ แสดงความรู้สึกโกรธแล้วยังใช้แสดงความรู้สึกเศร้าได้อีกด้วย นอกจากนี้สีเขียวยัง ปรากฏร่วมกับสีแดงและสีม่วงเพื่อแสดงความรู้สึกได้เช่นกัน กล่าวคือ สีเขียวปรากฏ ร่วมกับสีแดงเพื่อแสดงความรู้สึกเศร้า ส่วนสีเขียวที่ปรากฏร่วมกับสีม่วงนั้นใช้แสดง ความรู้สึกโกรธ ด้านสีดำนั้น Saralamba พบว่าถูกใช้แสดงความรัก แต่ณรงค์กรธร พบว่าสีดำนั้นใช้แสดงความกลัว ส่วนการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าสีดำถูกใช้ร่วมกับ สีแดงเพื่อแสดงความรู้สึกโกรธและเศร้า ส่วนสีขาวนั้น Saralamba และณรงค์กรธร พบว่าใช้แสดงถึงความกลัว ส่วนการศึกษาครั้งนี้พบว่า สีขาวถูกใช้เพื่อแสดงทั้ง

ความรู้สึกเศร้าและกลัว และประการสุดท้ายคือสีชมพู Saralamba พบว่าสีชมพู ใช้แสดงถึงความรักและความสุข แต่ศุภชัยพบว่าสีชมพูนั้นใช้แสดงถึงความโกรธ ส่วน ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าสีชมพูถูกใช้แสดงถึงความสุขเช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Saralamba

สำหรับอวัยวะร่างกายที่ปรากฏร่วมกับคำเรียกสีนั้น ผู้วิจัยพบการใช้อวัยวะร่างกายในส่วนของศีรษะและใบหน้าร่วมกับคำเรียกสีเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามก็พบ อวัยวะร่างกายส่วนอื่นที่สามารถปรากฏร่วมกับคำเรียกสีเพื่อแสดงความรู้สึกได้ เช่นกันดังแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3

การใช้คำเรียกสีร่วมกับอวัยวะร่างกายเพื่อแสดงความรู้สึกในภาษาไทย

สี	แดง		เขียว				ขาว	ชมพู
อวัยวะ		แดง +ม่วง		เขียว +แดง	เขียว +ม่วง	ดำ +แดง		
หน้า	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ตา	✓		✓					
แก้ม	✓						✓	
จมูก	✓							
ผิว			✓					
เนื้อ			✓					
มือ							✓	

ข้อมูลในตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หน้า เป็นอวัยวะที่ใช้ร่วมกับคำเรียกสี ทุกสีที่พบในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สีแดง สีแดงและสีดำ สีเขียว สีเขียวและสีแดง สีเขียว และสีม่วง สีดำและสีแดง สีขาว และสีชมพู ส่วนอวัยวะอื่นนั้นปรากฏในปริมาณน้อย กล่าวคือ อวัยวะ ตา ปรากฏร่วมกับสีแดงและสีเขียว แก้มปรากฏร่วมกับสีแดงและสีขาว จมูกปรากฏร่วมกับสีแดง ผิวและเนื้อปรากฏร่วมกับสีเขียว และมือปรากฏร่วมกับสีขาว ผลการศึกษาในครั้งนี้มีประเด็นที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาที่มีมาก่อนอย่างเช่นผลการศึกษาของ Saralamba (2014) และ ศุภชัย ตะวิชัย (2549) ที่

ได้เสนอไว้ว่าคำเรียกสีในภาษาไทยส่วนใหญ่จะปรากฏร่วมกับอวัยวะอย่างหน้าและตาซึ่งเป็นอวัยวะส่วนบนสุดของร่างกาย เนื่องจากผลการศึกษาที่พบกว่าคำเรียกสีทั้ง 5 คำปรากฏร่วมกับอวัยวะ หน้า โดยแท้จริงแต่คำเรียกสีเหล่านี้ปรากฏร่วมกับอวัยวะตา ในปริมาณน้อย สาเหตุที่คำเรียกสีทุกคำในการศึกษานี้ปรากฏร่วมกับอวัยวะหน้า อาจจะเป็นเพราะว่า หน้า เป็นอวัยวะที่เด่นชัดที่สุดและอยู่ในส่วนบนสุดของร่างกาย ดังนั้น หน้า หรืออวัยวะที่อยู่บนใบหน้าหรือศีรษะจึงเป็นอวัยวะหลักที่ใช้แสดงอารมณ์ ตามที่ Saralamba และ ศุภชัย ต๊ะวิชัย ได้เสนอไว้และผู้วิจัยขอเสนอเพิ่มเติมว่าอาจจะเป็นเพราะว่า หน้า เป็นอวัยวะที่อยู่ในส่วนของศีรษะซึ่งเปรียบเสมือนส่วนควบคุมสั่งการและแสดงความรู้สึกของมนุษย์ด้วย นอกเหนือจาก หน้า และอวัยวะที่อยู่บนใบหน้าแล้วผู้วิจัยยังพบว่าอวัยวะส่วนอื่นก็สามารถใช้แสดงความรู้สึกได้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น ฝี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของณรงค์กรรณ รอดทรัพย์ (2558) ที่พบว่าสีผิวถูกใช้เป็นอุปลักษณ์โน้ตศน์แสดงอารมณ์ได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบการใช้ เนื้อ และ มือ ในการแสดงความรู้สึกได้อีกด้วย

การศึกษาเกี่ยวกับคำเรียกสีที่สัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกในภาษาไทย บางส่วน (ศุภชัย ต๊ะวิชัย, 2549; ธนพล เอกพจน์และวิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, 2557; ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์, 2558; Saralamba, 2014) จัดให้คำเรียกสีที่ปรากฏเป็นอุปลักษณ์โน้ตศน์ แต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอว่าการที่ความรู้สึกแสดงออกได้ด้วยคำเรียกสีนั้นน่าจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางความหมาย 2 ประเภท คือ อุปลักษณ์และนามนัยซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกัน แตกต่างกันตรงที่อุปลักษณ์นั้นเป็นการเชื่อมโยงความหมายระหว่างวงความหมายที่แตกต่างกันแต่นามนัยนั้นเป็นการเชื่อมโยงความหมายในวงความหมายเดียวกัน กระบวนการถ่ายทอดความหมายของคำเรียกสีและการแสดงความรู้สึกในภาษาไทยแสดงได้ดังต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง : สี	⇒	ความหมายปลายทาง: ความรู้สึก
แดง	⇒	โกรธ เศร้า กลัว รัก สุข
ม่วง	⇒	โกรธ
เขียว	⇒	โกรธ เศร้า
ดำ	⇒	โกรธ เศร้า

วงความหมายต้นทาง : สี	⇒	ความหมายปลายทาง: ความรู้สึก
ขาว	⇒	เศร้า กลัว
ชมพู	⇒	สุข

แผนภาพที่ 4. กระบวนการถ่ายทอดความหมายของคำเรียกสี และการแสดงความรู้สึกในภาษาไทย

กระบวนการถ่ายทอดความหมายข้างต้นอธิบายได้ว่าวงความหมายต้นทางเป็นกลุ่มความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับสี นั่นก็คือ สีแดง ม่วง เขียว ดำ ขาว ชมพู ซึ่งคำที่จัดอยู่ในวงความหมายของสีนี้จะถูกนำไปใช้เพื่อเปรียบเทียบกับความรู้สึก นั่นก็คือความรู้สึกโกรธ เศร้า กลัว รัก สุข ความรู้สึกเหล่านี้เป็นความคิดที่ผู้ใช้ภาษาต้องการสื่อสารออกมา จึงจัดเป็นวงความหมายปลายทาง ดังนั้นคำหรือข้อความที่อยู่ในวงความหมายต้นทางจะทำหน้าที่เป็นอุปลักษณ์ ซึ่งในการศึกษานี้ก็คือ คำเรียกสี ม่วง เขียว และดำ ผลการศึกษานี้เป็นไปในทางเดียวกันกับที่ Saralamba (2014) ได้เสนอไว้ว่าแนวคิดอุปลักษณ์โน้ตทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับสีและอารมณ์ คือ มโนทัศน์ EMOTION IS A FLUID IN A CONTAINER โดยได้อธิบายการเชื่อมโยงความหมายดังกล่าวไว้ว่าอารมณ์เปรียบเสมือนของเหลวหรือสีที่บรรจุอยู่ในภาชนะ สามารถเปลี่ยนแปลงระดับได้ เช่น อาจจะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น โดยผู้วิจัยเห็นว่าอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นจะเพิ่มขึ้นได้ด้วยลักษณะสำคัญ 2 ประการ ประการแรกคือการใช้คำเรียกสีร่วมกัน เช่น (โมโห) หน้าดำหน้าแดง (หน้าตาเปลี่ยนเป็น) สีแดงอมม่วง และ ประการที่สองคือ การใช้คำขยายร่วมกับคำเรียกสี เช่น (ใบหน้า) ขาวซีด (ตา) แดงกำ เป็นต้น ส่วนคำเรียกสีแดง ขาว และชมพูนั้น ผู้วิจัยขอเสนอให้เป็นนามนัยเนื่องจากสีดังกล่าวปรากฏบนอวัยวะร่างกายและเราสามารถมองเห็นสีดังกล่าวได้จริง กล่าวคือเราสามารถมองเห็นใบหน้าซึ่งเปลี่ยนจากสีแดงเป็นสีขาวด้วยความกลัวหรือเปลี่ยนเป็นสีชมพูด้วยความอาย และดวงตาซึ่งเปลี่ยนจากสีขาวเป็นสีแดงด้วยความโกรธได้ กระบวนการดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแสดงออกผ่านอวัยวะร่างกาย และเราสามารถรับรู้ได้โดยตรง ไม่ได้เกิดจากการเปรียบเทียบข้ามวงความหมายแบบอุปลักษณ์อย่างที่เกิดกับคำเรียกสีม่วง เขียว และดำซึ่งเราไม่ได้มองเห็นอวัยวะร่างกายเป็นสีม่วง เขียว และดำได้จริง

รายการอ้างอิง

- คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2544). *ภาษาทัศนาว*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัชวดี ศรีลัมพ์. (2548). อุปลักษณะตามแนวคิดของทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน. *วารสาร ศิลปศาสตร์*, 5(1), 2-16.
- ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์. (2558). อุปลักษณะเกี่ยวกับอารมณ์กลัวในภาษาไทย. *วารสาร มจร.วิชาการ*, 18(36), 65-80.
- ชนพล เอกพจน์ และวิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา. (2557). *อุปลักษณะความทุกข์ในภาษาไทย*. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2558 จาก <http://gsbooks.gs.kku.ac.th/57/grc15/files/hmo47.pdf>
- นworรณ พันธุมธา. 2555. *คลังคำ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2558). *คลังข้อมูล ภาษาไทยแห่งชาติ 2 (Thai National CorpusII)*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2558 จาก <http://www.arts.chula.ac.th/~ling/TNCII/>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). *พจนานุกรมคำใหม่ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1-2*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- ศุภชัย ตะวิชัย. (2549). *อุปลักษณะเชิงมนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- Berlin, Brent and Kay, Paul. (1969). *Basic Color Terms: Their universality and evolution*. Berkeley: University of California Press.
- Kövecses, Zoltán. (2000). *Metaphor and emotion*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Lakoff, George and Johnson, Mark. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Saralamba, Chatchawadee. (2014). Colors as conceptual metaphors of emotions in English and Thai: A cognitive linguistics in fFocus. *Journal of Language and Linguistics*, 33(1), 87-106.
- Ungerer, Friedrich and Schmid, Hans-Jörg. (2006). *An introduction to cognitive linguistics* (second edition). Harlow: Pearson Education Limited.